

Aftenposten

Nr. 563

Aftenposten

Lørdag 29de September 1923

Aftennummer

64. aarg.

2 nummer utkommer idag av Aftenposten, nummer 563 og 564.

Erika Lie
Overretssakfører.
Prinsensgt. 21. IV. Telefon 36281.

Advokat Thorleif Borge,
Karl Johansgate 27. Telef. 36282.

Ulefos Jernverk

Ulefos

sine ovner og komfyre. Nyeste konstruksjoner og brændselsbesparende. Absolut laveste priser.

anbefaler

Utsalg: Stenersgaten 8, Kristiania.

CIRO

Mottar bryllupper, kongresser, middage, supeer, større og mindre fester m. m.

Harbitz gate 4
Tlf. 43760 — 45970

Grandes Gummismørelse
gjør alt skotøi tæt som kalosje.

Er den moderne civilisations undergang forestaaende?

Er bolsjevismen en indre russisk affære?

Av høiesteretsassessor G. Th. Mejdell.

Menneskenes sjæleliv er delt i stemningsliv og tankeliv. Tanken skulde være den bevisste eller ubevisste leder. Men ret som det er, sker der revolution, og stønningen tar kommandoen. Snart er det den ene stemning, som faar overtaket, snart den anden.

Fanatikere nytter det ikke at tale tilrette. Deres forestillingssevne kan ikke løsrive sig fra den idekreds, som deres tanker er begyndt at cirkle rundt i.

De bolsjevikiske fanatikere gir civilisationen skylden for alt det vrage i de menneskelige vilkaar. Og dog skulde det synes vanskelig at benekte, at den nuværende civilisation har gjort mere end nogen foregaaende til menneskehetens fremgang. Videnskap, teknik og samferdsel har gjort vidundere til fremme av almenvæltets trivsel. Oplysningen er steget og velværet vokset inden alle samfundskredser. For høi naavelson for lav er der drat omsorg i en ganske anden utstrækning end før.

Ganske vist — der er meget at rette paa endnu. Og ganske vist har forbedringer i visse enkelte retninger forvoldt forværelse i andre.

Institutionene er ikke fuldkomne. Men der har været en stadig bestræbelse efter at rette paa manglene paa virksomste maate og saa hurtig, som det kan gaa an.

De misforstodte synes imidlertid, at det gaar for langsomt.

De opdager defekter og finder paa raad, som de mener sporenstreaks skal hjelpe. De har universalmiddel paa rede haand for alle samfundets sygdommer.

De stirrer og stirrer og ser, at der gives fattige og der gives rike, der findes overdaad og der findes armod — hvorfor sørger ikke samfundet for, at den ene ikke faar det bedre end den anden?

Men er det da samfundets brøde, at der er saa megen uforholdsmæssig lidelse og forfordeling til i verden?

Hvad den nuværende civilisation har stillet sig som opgave, er jo netop at regulere inden mulighetens grænser de menneskelige forhold saaledes, at hver faar, hvad der med rette tilkommer ham.

Men naturlovene kommer ingen forbi.

Er det ikke saa hele tilværel-

sen over, at overalt hvor der er noget at spise, myldrer der myriader av forsultne væsener frem for at stille sin hunger? Overalt, hvor der er dyrket mark, tvinger ugræsset sig ind?

Bolsjevikene gjensvarer: hvad civilisationen har utrettet til menneskehetens gavn, kan ogsaa vi utrette. Men den civilisation, der har makten nu, bygger paa selviskheden, vi bygger paa næstekjærligheten. Den bestaaende civilisation bygger paa foretagsomheten; det gjør vi med. Vi tar foretagsomheten i vor tjeneste. Den driftige skal faa virkefelt for sine evner, færigheter og talenter. Vi skal lønne ham forsvarlig. Men lønnsens størrelse bestemmer vi, og fruktene tilfalder os. Samfundet er den store fællesbedrift, som for sams regning forføier over utbyttet. Disponenter kan vi trænge — men kapitalen, der disponeres, og kapitalen, der indvindes, er vor.

Bolsjevismens gjennembrud i Rusland kom som en overraskelse for den utenverden, som ikke hadde andet at bygge paa end de sparomme etterretninger, som avisene bragte. De tyske autoriteter, som i plumbert jernbanevogn skikket Lenin ind i Rusland, visste bedre besked. Gift var de eksperter i at haandtere. Og at bolsjevismen var den værste gift, som zarriket kunde indpodes, hadde de god rede paa.

At, om zardømmet blev kadaver, der kunde utvikles farlig smittestof for Tyskland selv tænkte de ikke paa.

Giften virket hurtig og voldsomt.

Bakefter er det let for alle at se, at saa maatte det gaa.

Det russiske statslegeme var en paa forhaand korrumpert organisme, et fortrinlig bytte for forraadnelsesbaciller. Dekompositionen, da den først var begyndt, gikk for sig med rivende hurtighet.

Det er mulig, at paa et tidlig stadium legemiddel kunde være fundet. Det er mulig, at om rette læge var blevet tilkaldt i rette gielblik, situationen kunde ha været reddet. Men Kerenski blev manden, som hvervet blev betrod til, et hvert med al den utstrakte myndighet, som stillingens alvor krævede. Der trængtes en handlingens mand. Men den, der

fik tøylene, blev kastet av sadlen, før han endnu hadde føttene støt i stigbøylene.

Almenaand, viste det sig, eksisterte ikke i Rusland. Zarismen hadde indført et bestikkelses- og utsugelsessystem ut over al beskrivelse. Ingen gjorde sig samvittighet av at kravde til sig alt, hvad han kunde; maatte han selv punge ut, tok han sin mon igjen av andres pung, ved første leilighet, der bød sig.

Almenaand eksisterte ikke, almenaand ikke, handelsmoral ikke, embedsmoral ikke.

Inden Rusland selv visste alle, hvorledes det stod til. Men ingen vovede at si fra, eller de faa, som vovede at ta ordet, blev munden stoppet paa, de selv blev puttet i hullet, sendt til Sibrien eller drevet i landflyktighet.

Zarismen var sterk nok, som autokratisme næsten bestandig er, til at holde sit herredømme oppe inden rikets grænser.

Men saa kom krigen — først

krigen mot Japan og siden den store verdenskrig.

Pludselig utbrøt revolutionen. Og inden den menige masse brast disciplinen. Den kunde kanskje været holdt en stund. Men da saa efter Kerinskis initiativ eller ialfald med hans ubetingede billigelse, soldaterraad blev indført, og de menige fik indtrykket av, at nu var det dem, der raadde; dem, som det berodde paa, hvor langt og hvor længe de vilde lystre, om de vilde gaa mot fienden eller vende ham ryggen; dem, der bestemte baade strategien og taktikken — saa endte det tilslut med den vildeste forvirring. De utilfredse forlot rakkene og vandrede hjem. Men vaabnene tok de forsynlige med sig.

Bander ut en vaaben er det let for et samfund, der raader over politi og stridsmænd, at holde i tømme, hvad hjemmel saa samfundsmyndigheten støtter sig til. Men bander med vaaben, saasandt de faar dyktige organisatorer til ledere, er motstandere, som ikke er at spøke med.

Og dyktige ledere har det vist sig, at den bolsjevikiske reising har formaad at skaffe sig — intellektuelt begavede personligheter med agitatorisk glød og en vilje som staal.

Lenin og hans stab har kjendt det russiske folk og visst, at var der noget sted i verden, hvor radikalistiske teorier med held skulde kunne omsættes i praksis, saa var det i Rusland.

Hvis spørmaalet saa var: hvad passer for Rusland? hvad samfundsstyre stemmer best med det russiske folkeliv? — saa er det den gamle lære, at et lands indre anliggende kommer ikke utlandet

ved. La russerne stille sig som de vill! La dem myrde hverandre! La dem endevende ret og moral! La dem sende uskyldige i fængsel og ta livet av oldinger og værgeløse! Det er altsammen deres egen sak; det vedrører ikke andre end dem selv! La dem husere i sit eget hus, som det dem selv lyster! Sent eller tidlig blir der vel paa søt eller vis orden der som andensteds!

Menneskehetens samfund i menneskelighetens navn er en bygning, til hvis oppførelse der ikke foreligger saa meget som et utkast engang, endsiige nogen sten lagt tilrette til begyndende grundmur.

De russiske tilstande i og for sig tiltrekker sig ikke den øvrige verdens opmerksomhet anderledes, end at der likesom der findes veldædige missionsselekaper, der sender trikot'er og strømper til nøgne negerbarn, saa sættes der subskription igang for at skaffe mat og klær til dem, som styresattet i Rusland har bragt til at sulte og fryse.

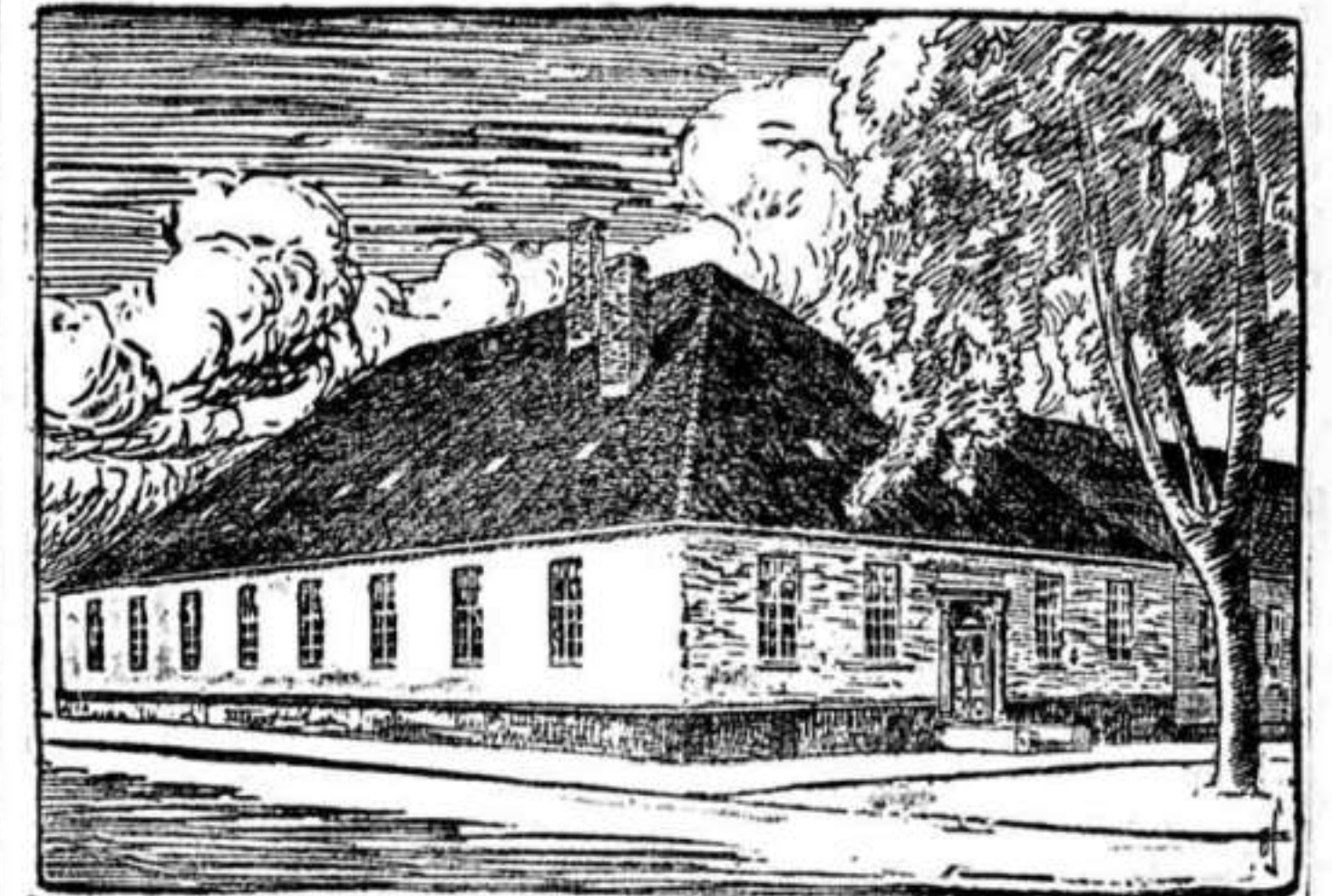
Hvis derfor den bolsjevikiske revolutionsbevegelse strengt holdt sig til territorialgrænsen, vilde den i verdenspolitikernes øine ikke ha stort anden betydning end at tjene som advarende eksempel.

Men alverden vet, at bolsjevismens ambition gaar længere. Den er ikke bare en indre russisk omveltning, en borgerkrig, hvor gammelt regimente ombyttes med nyt.

Bolsjevismens tendens er verdenserobrende. Dens aapent uttalte hensikt er, at utbrede sig over og legge hele verden for sin fot.

Fra en enkelt side set, er bolsjevismen uttryk for halvasiat-

En gammel Trondhjemsgaards restaurering.

Kommandantkontor-bygningen i Trondhjem.*

Like overfor domkirken i Trondhjem ligger en vakker, gammel, enetages bygning. Munkegaten 2, som avgir kontorer for 5te divisions stab og Trondhjems kommandantskap. Bygningen er opført omkring aar 1800 for at tjene som bakeri for de militære avdelinger i Trondhjem. I aarenes løp er bygningen desværre forandret et par ganger, men sit ærvæ-

dige, utseende har den dog i det væsentlige beholdt. For nogen faa aar siden var det meningen, at bygningen skulde paabygges en 2den etage, hvor kommandanten skulde ha sin privat-leilighet. De fornødne midler hertil var allerede bevillet, da denne paabygning blev opgitt, idet det viste sig, at der ikke var synderlig stemning for den i Trondhjem.

rens snikende, glødende hat mot vestens kulturelle overmakt.

Fik bolsjevismen raade, vilde folkevandringens tid begynde paa ny. Forhungrede, bevæbnede skarer fra østen vilde, i forening med alle de løse eksistenser, det overalt og ikke minst i Europa er overflod paa, velte sig ind, herje, myrde, brænde, brandskatte og underlægge sig gebeter, tidligere opagne til bruk for industri og fredelige gjøremaal.

Bolsjevismens første stormangrep blev stanset ved Warschaus mure.

Men er dermed al fare over?

Bolsjevismens fremgang i Europa vil bero paa, hvorledes det kommer til at gaa i Tyskland. Bolsjevismen er en brand, der, indskrænket til Rusland, vil slukne av sig selv. Men stikker Tyskland i brand, er verdensbranden tendt for alvor.

Franske gjester næste aar?

For "Aftenposten" av Axel Otto Normann.

Paris, september 1923.

Jacques Copeau vil bare spille seks maaneder i Paris i sæsonen, som kommer. Han vil reise nordover. Til Belgien og Holland. Kanske ogsaa til Danmark, Norge og Sverige.

»Tror De det nytter for »Le Théâtre du Vieux Colombier« at komme derop næste aar?« sier han. Jeg skulde tro det. Jacques Copeaus teater har vundet stort ry i Norden. Selv er han gift med en dansk dame, har i to aar bod i Kjøbenhavn og er i sine sympatier nær knyttet til nordisk aand. Ingen blir overanstrengt av at telle de franske teatermænd, som kan reise nordover med bedre forutsætninger.

Naar teatret med det hyggelige og fredelige navn (»Det gamle duesslags teater«) aapner efter ferien, er det netop ti aar, siden det blev startet. Det er værdt at huske dagen. Ingen frakjender den betydning; mange

mener, at den danner epoke i fransk scenekunst.

Som Gud og hvermand vet, hadde først Antoine, senere Lugné

Antoine ruinert, Lugné Poë, den uforlignelige opdager av nye talenter, og Gemier, iscenesetter-kunstens fornyer, var ikke aggressive.

Copeau.

Poë og Gemier strævet med at holde den hellige ild flammende i fransk teater. Men i 1918 var

Jacques Copeau begyndte som anklager og angriper. Han var »fræk« nok til at si, ikke bare at teatret var forfalt, men at han og hans venner vilde reise det igjen. Han var endda frækkere. Han lot handling følge paa ordene: Han blev teaterdirektør og skuespiller. Da smilte »fagmændene«. Herregud, hvor vilde han hen, denne redaktør og teaterkritiker, denne »amatør«! Amatøren hadde egenskaper, som seirer. Han visste nær end de, han angrep. Hans hjerne er klar, hans kritiske sans usedvanlig, hans smak medfødt og hans vilje seig som en vidje.

Desuten var han ikke alene. Han hørte til en »kreds«. Jacques Copeau var den stielste, den uforsøpligste og vel ogsaa den

mest aktive i kredsen. Det var han, som hadde stiftet dens tidskrift »La Nouvelle Revue Française«. Enhver, som kjender litt til moderne fransk aandsliv, vet jo, at det endda virker som en fane for nogen, som en rød klut for andre. Det gjorde ogsaa »Vieux Coloraliere«. Det gjorde Copeau selv og de, som har været hans intimeste litterære venner, mænd som André Gide, André Suarez og Charles Péguy, senere Jules Romains, Charles Vildrac og mange andre, som kan være vidt forskjellige i meget, men som ialfald ligner hverandre i kunstnerisk alvor, i universelt syn og i arten av sine motstandere, de uavkortede nationalister, som vil, at fransk litteratur skal fornye sig ved knopskytning, diktningens boulevardier og diktningens kolonialhandler. Ingen anden kreds i Frankrike teller saa mange litterære nyskapere.

I denne kreds blev — sier Copeau selv — hans karakter og hans ideer formet. Her vønnet han sig til uavhengighet og intellektuelt mot. Egenskaper, som jo ikke netop er naglet fast til vore forestillinger om en teaterdirektør, men som straks sier noget om Jacques Copeau og hans

teater. De fleste teaterdirektører vilde sikkert føle sig bryd, om man fordret aandelig førerskap av dem. For Copeau er det naturligt, at litterær idekamp blir ført videre paa teatret. Allikevel har han aldrig tenkt paa at skape et teater for at glede en litterær sekt eller for at tjene en litterær doktrine. Hans ambitioner gaar meget videre.

Han og hans venner vilde vriste teatret fra spekulantene og gi det til skapende krefter. Dikterne var drevet bort; de vilde kalde dem tilbake. De store klassikere blev spillet i en tradition, som var stivnet i rutine; de vilde gjøre traditionen levende og endda engang minde verden om den store kunsts evige ungdom. »Der, hvor uorden, personlig egennytte, virtuositet indtil grimaser og en barbarisk ødselhet hersket, vilde vi la disciplinen, uegennyttens, korpsaandens, økonomien og den harmoniske enhet faa makten«. Det var programmet. Ambitionen var sikkert den størst mulige: Jacques Copeau har kaldt La Comédie-Française og konservatoriet to skib uten ror, som flyter paa en mæktig traditionsbølge som vrak med strømme-».